

Arheološka topografija otoka Raba: geofizička, sondažna i topografska istraživanja u 2016. godini

Konestra, Ana; Šegvić, Nera; Androić Gračanin, Paula; Starac, Ranko

Source / Izvornik: **Annales Instituti Archaeologici, 2017, XIII, 103 - 110**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:291:760570>

Rights / Prava: [Attribution 3.0 Unported/Imenovanje 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

INSTITUT ZA
ARHEOLOGIJU

Repository / Repozitorij:

[RIARH - Repository of the Institute of archaeology](#)

Annales

Instituti

Archaeologici

XIII - 2017

Godišnjak

*Instituta za
arheologiju*

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Editor's office address

Institut za arheologiju/Institute of Archaeology
HR-10000 Zagreb, Ulica Ljudevita Gaja 32
Telefon/phone 385 (0) 1 6150250
fax 385 (0) 1 6055806
e-mail: iarh@iarh.hr
http://www.iarh.hr

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

Marko Dizdar

Izvršne urednice/Desk editors

Andreja Kudelić
Marina Ugarković

Tehničke urednice/Technical editors

Andreja Kudelić
Marina Ugarković

Uredništvo/Editorial board

Katarina Botić, Siniša Krznar, Ivana Ožanić Roguljić, Ana Konestra, Andreja Kudelić, Asja Tonc,
Marina Ugarković

Izdavački savjet/Editorial committee

Vlasta Begović, Marko Dizdar, Dunja Glogović, Snježana Karavanić, Goranka Lipovac Vrkljan, Branka Migotti, Kornelija Michreiter, Ante Rendić Miočević, Tajana Sekelj Ivančan, Tihomila Težak Gregl, Željko Tomičić, Ante Uglešić

Lektura/Language editor

Renata Draženović (hrvatski jezik/Croatian)

Dizajn/Design

REBER DESIGN

Korektura/Proofreaders

Andreja Kudelić
Marina Ugarković
Katarina Botić

Računalni slog/Layout

Hrvoje Jambrek

©Institute of archaeology, Zagreb 2017.

Annales Instituti Archaeologici uključeni su u indeks/
Annales Instituti Archaeologici are included in the index:
Clarivate Analytics services - Emerging Sources Citation Index

Ovaj rad licenciran je pod Creative Commons Attribution By 4.0 međunarodnom licencom /
This work is licenced under a Creative Commons Attribution By 4.0 International Licence

SADRŽAJ

Arheološka istraživanja

- 9 **Marko Dizdar
Anita Rapan Papeša
Andrea Rimpf**
Rezultati zaštitnih istraživanja kasnoavarodobnoga groblja Šarengrad – Klopare
- 19 **Daria Ložnjak Dizdar
Marko Dizdar**
Sotin – Srednje polje i Dunavska ulica – istraživanja višeslojnih nalazišta u Podunavlju 2016.
- 26 **Daria Ložnjak Dizdar
Marko Dizdar**
Arheološka istraživanja u Sotinu i Vinkovačkim Banovcima 2016. godine
- 34 **Katarina Botić**
Bršadin, Pašnjak pod selom – rezultati arheoloških istraživanja 2016. godine
- 40 **Tomislav Hršak
Tino Leleković
Marko Dizdar**
Rezultati istraživanja nalazišta Batina – Sredno 2016. godine
- 46 **Kornelija Minichreiter**
Slavonski Brod, Galovo, arheološka istraživanja 2016.
- 50 **Saša Kovačević**
Nova Bukovica – Sjenjak 2016.
- 54 **Marko Dizdar**
Rezultati istraživanja groblja latenske kulture Zvonimirovo – Veliko polje u 2016. godini
- 57 **Daria Ložnjak Dizdar
Marija Mihaljević
Marko Dizdar
Mario Gavranović**
Dolina – Babine Grede – istraživanje kasnobrončanodobnoga naselja u Posavini 2016. godine
- 64 **Tatjana Tkalčec
Siniša Krznar**
Druga sezona arheoloških istraživanja kasnosrednjovjekovnog arheološkog kompleksa Grubišno Polje – Šuma Obrovi

CONTENTS

Archaeological Excavations

- 9 **Marko Dizdar
Anita Rapan Papeša
Andrea Rimpf**
Results of the rescue excavation on the Late Avar cemetery on the site Šarengrad – Klopare
- 19 **Daria Ložnjak Dizdar
Marko Dizdar**
Sotin – Srednje polje and Dunavska street – Research of multilayer sites in the Danube Region in 2016
- 26 **Daria Ložnjak Dizdar
Marko Dizdar**
Archaeological research in Sotin and Vinkovački Banovci 2016
- 34 **Katarina Botić**
Bršadin, Pašnjak pod selom – results of the archaeological excavations in 2016
- 40 **Tomislav Hršak
Tino Leleković
Marko Dizdar**
Research results of the Batina – Sredno site in 2016
- 46 **Kornelija Minichreiter**
Slavonski Brod, Galovo, Archaeological Research 2016
- 50 **Saša Kovačević**
Nova Bukovica – Sjenjak 2016.
- 54 **Marko Dizdar**
Research results of the La Tène culture cemetery at Zvonimirovo – Veliko polje in 2016
- 57 **Daria Ložnjak Dizdar
Marija Mihaljević
Marko Dizdar
Mario Gavranović**
Dolina – Babine Grede – Research of the Late Bronze Age settlement in Posavina in 2016
- 64 **Tatjana Tkalčec
Siniša Krznar**
Second season of archaeological excavations of late medieval complex at Grubišno Polje – Šuma Obrovi site

<p>73 Tajana Sekelj Ivančan
Ivan Valent</p> <p>Ostaci talioničke radionice na lokalitetu Hlebine – Velike Hlebine</p>	<p>73 Tajana Sekelj Ivančan
Ivan Valent</p> <p><i>The remains of the smelting workshops at the Hlebine – Velike Hlebine site</i></p>
77 Siniša Krznar Rezultati istraživanja lokaliteta Torčec – Cirkvišće 2016. godine	77 Siniša Krznar <i>Research results from Torčec – Cirkvišće site in 2016</i>
<p>82 Hrvoje Kalafatić
Mateja Hulina</p> <p>Zaštitna istraživanja srednjovjekovnog lokaliteta Kutina – Sečevine Okoli</p>	<p>82 Hrvoje Kalafatić
Mateja Hulina</p> <p><i>Rescue excavations of medieval site Kutina – Sečevine Okoli</i></p>
<p>84 Snježana Karavanić
Andreja Kudelić</p> <p>Kalnik-Igrišće – rezultati arheoloških iskopavanja u 2016. godini</p>	<p>84 Snježana Karavanić
Andreja Kudelić</p> <p><i>Kalnik-Igrišće – results of archaeological excavations in 2016</i></p>
<p>88 Andreja Kudelić
Filomena Sirovica</p> <p>Arheološka iskopavanja na nalazištu Kurilovec – Belinščica</p>	<p>88 Andreja Kudelić
Filomena Sirovica</p> <p><i>Archaeological excavations at the Kurilovec – Belinščica site</i></p>
92 Tatjana Tkalčec Burg Vrbovec u Klenovcu Humskom – nastavak arheološko-konzervatorskih radova na kuli u 2016.	92 Tatjana Tkalčec <i>Castle Vrbovec in Klenovec Humski – continuation of archaeological and conservation works on the keep in 2016</i>
<p>97 Bartul Šiljeg
Ana Konestra
Gaetano Beničić
Enrico Cirelli</p> <p>Stancija Blek (Tar), istraživanja 2016. godine – utvrđivanje najranije faze kompleksa</p>	<p>97 Bartul Šiljeg
Ana Konestra
Gaetano Beničić
Enrico Cirelli</p> <p><i>Excavations at Stancija Blek (Tar) in 2016 – establishing the earliest phases of the complex</i></p>
<p>103 Ana Konestra
Nera Šegvić
Paula Androić Gračanin
Ranko Starac</p> <p>Arheološka topografija otoka Raba: geofizička, sondažna i topografska istraživanja u 2016. godine</p>	<p>103 Ana Konestra
Nera Šegvić
Paula Androić Gračanin
Ranko Starac</p> <p><i>Archaeological topography of the island of Rab: geophysics, trial excavations and topographic research in 2016</i></p>
<p>111 Kristina Jelinčić Vučković
Emmanuel Botte
Audrey Bertrand</p> <p>Arheološko istraživanje na lokalitetu Novo Selo Bunje na otoku Braču, 2016. godine</p>	<p>111 Kristina Jelinčić Vučković
Emmanuel Botte
Audrey Bertrand</p> <p><i>Archaeological excavation on the Novo Selo Bunje site on the island of Brač, 2016</i></p>
<p>117 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić</p> <p>Arheološka istraživanja rimske vile u uvali Soline na otoku Sveti Klement (Pakleni otoci, Hvar), lipanj 2016. godine</p>	<p>117 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić</p> <p><i>Archaeological research of a Roman villa in Soline Bay on the island of St. Clement (Pakleni Islands, Hvar) in June 2016</i></p>

Terenski pregledi

123 **Marko Dizdar**
Hrvoje Vulić

Terenski pregled i probna iskopavanja na izgradnji dijela istočne obilaznice Vinkovaca

126 **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Terenski pregled na prostoru općina Belišće, Marijanci i Donji Miholjac u 2016. godini

133 **Zorko Marković**
Katarina Botić

Rezultati terenskog pregleda općina Našice i Podgorač 2016. godine

141 **Katarina Botić**

Preliminarni rezultati geofizičkih istraživanja i geoloških uzorkovanja na lokalitetima istočne Slavonije 2016. godine

152 **Tatjana Tkalčec**

Terenski pregled općine Grubišno Polje u 2016. godini

160 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra

Terenski pregledi na području Podvelebita i Gacke (Grad Senj, Lukovo, Otočac)

163 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra
Mato Ilkić
Fabian Welc
Radosław Mieszkowski

Terenske aktivnosti projekta RED u 2016. godini: geofizička istraživanja i terenski pregledi

Field Surveys

123 **Marko Dizdar**
Hrvoje Vulić

Field survey and trial excavations during the construction of the Vinkovci bypass route

126 **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Field survey on the territory of Belišće, Marijanci and Donji Miholjac municipalities in 2016

133 **Zorko Marković**
Katarina Botić

Results of a field survey of Našice and Podgorač municipalities in 2016

141 **Katarina Botić**

Preliminary results of geophysical research and geological sampling of eastern Slavonian sites in 2016

152 **Tatjana Tkalčec**

Field Survey of the Municipality of Grubišno Polje in 2016

160 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra

Field survey in the areas of sub-Velebit Coast and Gacka (Senj, Lukovo, Otočac)

163 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra
Mato Ilkić
Fabian Welc
Radosław Mieszkowski

Project RED's field activities in 2016: geophysical and field surveys

Zračna arheologija

168 Bartul Šiljeg
Hrvoje Kalafatić

Zračno rekognosciranje u istočnoj Slavoniji 2016. godine

Aerial archaeology

168 Bartul Šiljeg
Hrvoje Kalafatić

Aerial reconnaissance in eastern Slavonia in 2016

Bioarheologija

175 Jadranka Boljunčić

Dodatni rezultati istraživanja arheoloških ljudskih ostataka s dvaju nalazišta u sjevernoj i istočnoj Hrvatskoj na planu primjene računalne tomografije (CT-a)

Bioarchaeology

175 Jadranka Boljunčić

Additional research results on archaeological human remains from two sites from Northern and Eastern Croatia in terms of the application of computed tomography (CT)

Ostala znanstvena djelatnost Instituta za arheologiju

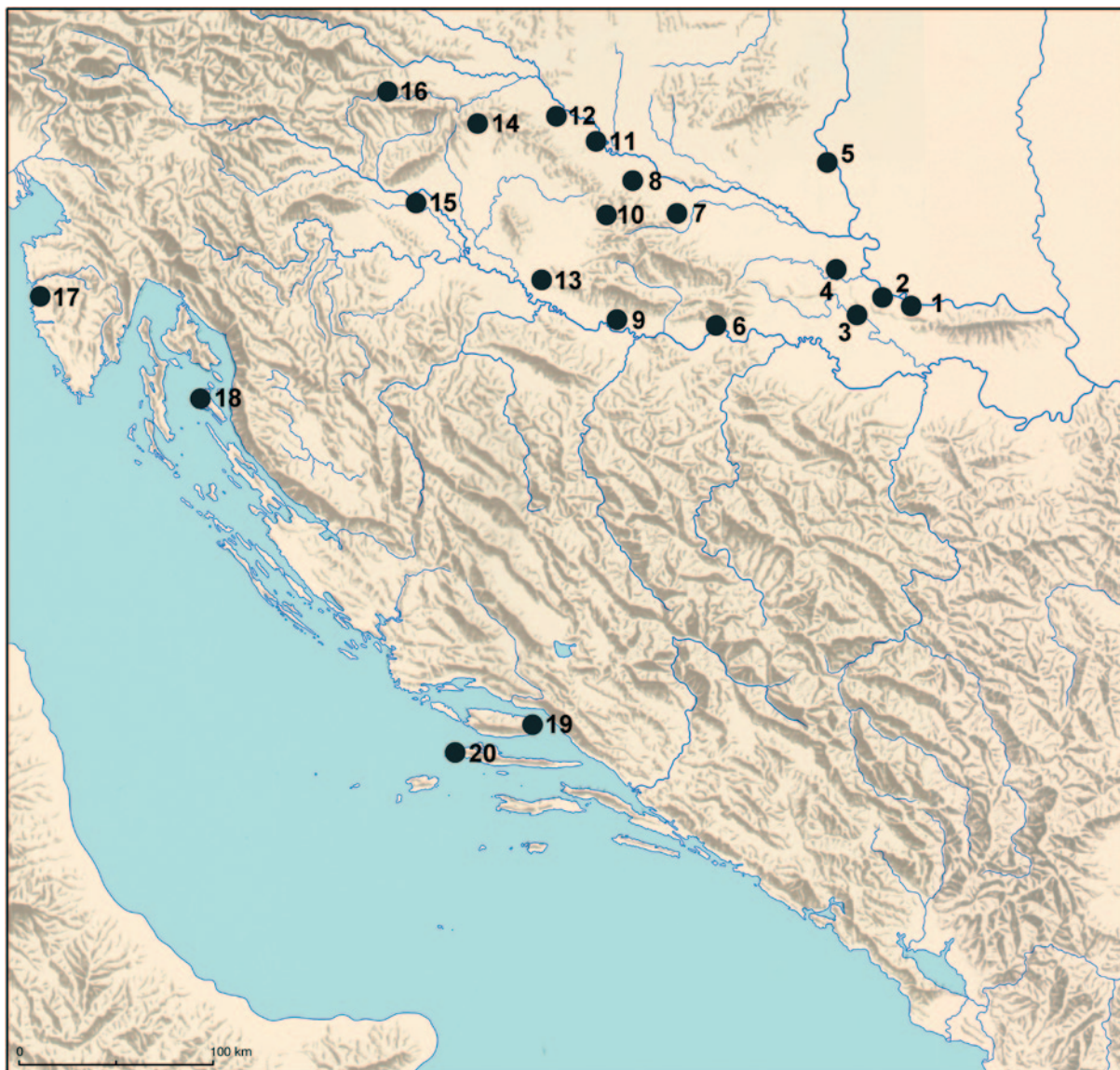
182-190

Additional scientific activity of the Institute

182-190

Arheološka istraživanja

Archaeological Excavations

1. Šaregrad – Klopare	11. Hlebine – Velike Hlebine
2. Sotin – Srednje polje i Dunavska ulica; Sotin	12. Torčec – Cirkvišće
3. Vinkovački Banovci	13. Kutina – Sečevine Okoli
4. Bršadin – pašnjak pod selom	14. Kalnik – Igrišće
5. Batina – Sredno	15. Kurilovec – Belinščica
6. Slavonski Brod – Galovo	16. Klenovec Humski – Burg Vrbovec
7. Nova Bukovica – Sjenjak	17. Tar – Stancija Blek
8. Zvonimirovo – Veliko polje	18. Rab – uvala Pudarica
9. Dolina – Babine Grede	19. Brač – Novo selo Bunje
10. Grubišno Polje – Šuma Obrovi	20. Sveti Klement – Soline

Arheološka topografija otoka Raba: geofizička, sondažna i topografska istraživanja u 2016. godini

Archaeological topography of the island of Rab: geophysics, trial excavations and topographic research in 2016

Ana Konestra
Nera Šegvić
Paula Androić Gračanin
Ranko Starac

Primljeno/Received: 31. 03. 2017.
Prihvaćeno/Accepted: 15. 04. 2017.

Aktivnosti projekta „Arheološka topografija otoka Raba” u 2016. godini obuhvatile su, uz terenske preglede koji čine okosnicu istraživanja, i niz različitih aktivnosti provedenih sa svrhom boljeg razumijevanja ranije utvrđenih lokaliteta. Aktivnim uključivanjem u projekt „Tisućljeće rapskog benediktinstva” čiji je nositelj samostan sv. Andrije u Rabu, zajedno s kolegom dr. sc. B. Mušičem (Sveučilište u Ljubljani) provedena su geofizička istraživanja na području samostanskoga vrta. Sondažna su istraživanja provedena na lokalitetima Za Markovićem i Pudarica, dok su terenski pregledi obuhvatili različita područja otoka.

*Ključne riječi: otok Rab, arheološka topografija, rimska ruralna naselja
Keywords: Rab island, archaeological topography, Roman rural settlements*

Nizom aktivnosti provedenih u 2016. g. nastavljena su istraživanja u sklopu projekta „Arheološka topografija otoka Raba”¹. Početkom godine provedena su, u suradnji s dr. sc. B. Mušičem (Sveučilište u Ljubljani)², geofizička istraživanja prostora vrta samostana sv. Andrije u Rabu. Na jesen je održana kampanja terenskih pregleda i probnih sondiranja na lokalitetima Za Markovićem i Pudarica koji su ustanovljeni tijekom ranijih terenskih pregleda (Lipovac Vrkljan, Konestra 2015). Popularizacijske su aktivnosti obuhvatile predavanja za širu javnost i vodstvo samostanskim vrtom tijekom geofizičkih istraživanja, a krajem godine pripremljen je program sudjelovanja u manifestaciji Noć muzeja 2017. g. koji je proveden u samostanu sv. Bernardina sijenskog u Kamporu.

Geofizička istraživanja u vrtu samostana sv. Andrije u Rabu

S ciljem utvrđivanja arheološkog potencijala prostora samostana sv. Andrije u Rabu provedena su geofizička istraživanja pojedinih vrtnih parcela i prostora između njih. Naime, na ovom se području, prema primarnim i sekundarnim povijesnim izvorima, pa tako i prikazima grada kroz povijest, trebala do 1786. godine nalaziti biskupska palača (Domijan 2007: 109; Mlacović 2012: 192; Mlacović 2016 s ranijom literaturom). Istraživanja su provedena georadarskom metodom (GSSI SIR3000, 400/270 MHz antene) i metodom geoelektričnog otpora (Geoscan RM15) (Konestra, Mušič 2016: 28). Osim toga, obrađeno je i fotodokumentirano ziđe koje omeđuje vrt te su prikupljeni površinski pokretni nalazi. Analizom povijesnih izvora utvrđeno je kako se na ovom prostoru nekad nalazila i crkva sv. Dominika vjerojatno iz 13. stoljeća (Badurina: 801), te niz manjih (pomoćnih?) građevina kao i, po svoj prilici, u jugoistočnom dijelu vrta, groblje. Analizom ziđa i podnožja zvonika moguće je zaključiti kako je zid koji omeđuje vrt s morske strane zasigurno pripadao nekoj ranijoj građevini, a pojedini kameni blokovi u podnožju zvonika, na temelju tragova obrade, mogu se interpretirati kao spolije. Dijakronijski pregled arhitektonskih faza koje su zahvatile ovaj prostor, međutim, trenutno nije moguće detaljnije iznijeti, s obzi-

1 Projekt je pokrenut 2013. godine suradnjom Konzervatorskog odjela u Rijeci i Instituta za arheologiju, a financijski je potpomognut od strane Ministarstva kulture, lokalnih zajednica (općina Lopar, Grad Rab), dok je dio ovogodišnjih aktivnosti financiran u sklopu projekta „Tisućljeće rapskog benediktinstva” čiji je nositelj Samostan sv. Andrije u Rabu (uz financiranje iz Javnih potreba Grada Raba za 2016. g.). Vanjskom se suradnjom u ovogodišnje terenske reambulacije uključio i Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka, odnosno kolega kustos R. Starac, suradnik na projektu Croatian Medieval Heritage in European Context: Mobility of Artists and Transfer of Forms, Functions and Ideas (HRZZ, 6095, CRO-MART), voditelja prof. dr. sc. Miljenka Jurkovića.

2 U geofizičkim istraživanjima sudjelovale su i arheologinje Paula Androić Gračanin, mag. arheol., Marija Kralj, mag. arheol. i Eline Nas, mag. arheol.

Sl. 1 Rezultati geofizičkih prospekција u vrtu samostana sv. Andrije (grad Rab) na različitim dubinama (izradili: B. Mušić, A. Konestra)

Fig. 1 *St. Andrew's garden geophysical prospection results at various depths* (by B. Mušić, A. Konestra)

rom da je riječ o zoni u samom središtu povijesne gradske jezgre koja je, počevši od rane antike, kroz stoljeća doživjela niz preinaka. Upravo je taj problem uočen i kod interpretacije rezultata geofizičkih mjerenja, na području oko zvonika te u sjeveroistočnom kutu istraživane zone zabilježene su snažnije anomalije koje je iz gore navedenih razloga teško konačno interpretirati (sl. 1). Ipak, osim što je anomalije moguće povezati uz ostatke arhitekture i urušenja, koji se po svojoj prilici javljaju već na 0,8 m dubine pa sve do preko 2 m, nije moguće pretpostaviti radi li se o ostacima građevina koje se spominju u izvorima, ili pak o ranijoj arhitekturi (Konestra, Mušić 2016). U sklopu projekta održana su i predavanja namijenjena široj javnosti sa svrhom popularizacije znanosti, upoznavanja s istraživanjima i metodama njihove provedbe, a uz koja je bio organiziran i posjet samostanske vrtu.

Probno sondiranje na lokalitetu Za Markovićem (LOK. 70)

Lokalitet „Za Markovićem” ustanovljen je 2014. godine zahvaljujući informacijama dobivenima od strane vlasnika parcele.³ Terenskim su pregledom ustanovljeni ostaci antičkoga zida (kojem su dodijeljene stratigrafske

jedince **SJ005/006/007/008**) koji je kasnije interpoliran unutar suhozidne strukture koja je korištena za terasiranje terena (Lipovac Vrkljan, Konestra 2015: 129). S obzirom na nalaze antičke keramike, mahom kasnije antičke datacije, na lokalitetu je pretpostavljeno postojanje kasnije antičke ruralne arhitekture. Kako bi se takva teza potvrdila pristupilo se probnom istraživanju uz iskop dviju sondi (1–2) postavljenih na terasi ispod i na terasi iznad zida.

Sonda 1

Sonda je postavljena podno zida **SJ005/006/007/008** te je orijentirana u smjeru jugozapad – sjeveroistok odnosno okomito na definirane strukture (sl. 2), kako bi se obuhvatila pozicija na kojoj, unutar **SJ 008**, prestaje antički zid (pretpostavljeni kut eventualne strukture). Ujedno se probnom sondom željelo obuhvatiti područje na kojem se pretpostavljalo daljnje pružanje zida, koje se naslućivalo zahvaljujući tragovima kamena koji su se nalazili 3,5 m istočno od zida. Dimenzije sonde iznosile su 4 x 1 m. Unutar sonde je pronađeno nekoliko vrlo malih (rezidualnih) ulomaka keramike, no nije ustanovljen niti jedan arheološki sloj, već su evidentirani isključivo geološki slojevi humusne zemlje i kamena živca (**SJ001** i **SJ002**). Takva stratigrafska situacija potvrdila je pretpostavku o nestanku arheoloških slojeva s donje terase, što je pretpostavljeno pregledom istočnoga lica zida, čiji su temelji vidljivi iznad površine zemlje.

Sonda 2

S obzirom na rezultate u Sondi 1, odlučeno je postavljanje Sonde 2 na gornjoj terasi, zapadno od zida **SJ005/006/007/008** u SZ zoni čestice, uz samu ogradu zahvatiti zona najviše kote, odnosno zona gdje bi se mogla očekivati najbolja očuvanost arheoloških slojeva, iako je nedaleko razvidno probijanje živca. Definiranje zapadnog lica zida također je bilo jedno od primarnih ciljeva ove probne sonde.

Po uklanjanju površinskih slojeva te sloja koji obilježava napuštanje lokaliteta (**SJ 003** i **004, 009**), u S2 definirana je kompleksnija stratigrafija (sl. 3) koja upućuje na dvije faze: fazu urušavanja/sekundarnog korištenja, te fazu gradnje/pregradnje. S obzirom na površinu sonde vrlo je teško konačno interpretirati strukture koje su uočene, jer one nisu vidljive u svom cjelovitom prostiranju.

Fazi urušavanja svakako pripadaju slojevi **SJ 009, 013, 015, 016**, a moguće i **SJ 011**. Na sloj urušenja **SJ 013** u nekom trenutku nasjeda **SJ 012**, odnos pravilni kružni trag gorenja (vatrište?). Uz istočni rub sonde već su na dubini od približno 65–60 cm uočene strukture: **SJ014** i **SJ017/020**. One po svojoj prilici pripadaju prvoj, odnosno graditeljskoj fazi ovog lokaliteta. Uklanjanjem slojeva urušenja/sekundarnog korištenja prostora na S strani S2, ispod **SJ 013** uočena je struktura/sloj kompaktne žbuke i kamena – **SJ 018** – koja se nastavlja zapadno od **SJ 014**. Interpretacija ovog sloja je dvojaka i ovisi o interpretaciji **SJ 011**, s kojim ili tvori jednu cjelinu kasnije oštećenu ukopima **SJ 019** i **SJ 021**, ili je pak **SJ 011** nastao uništenjem i prekopavanjem **SJ 018**. U svakom slučaju **SJ 018** prostire se u gotovo istovjetnoj širini kao **SJ 014**, te bismo ga upravo uz njega i povezali, i to kao njegov nastavak (danas spolirani), odnosno kao sloj pripreme neke danas nestale strukture, ili pak kao sloj ispune prolaza između **SJ 014** i neke možebitne strukture istočnije od ruba sonde. II od **SJ 014** uočen je kameni živac (**SJ 017**) na kojem je „izliven” sloj ružičaste žbuke s pokojim kamenom (**SJ 020**), koji se nastavlja i ponad **SJ 014**, te ispunjava prostor između ovih dvaju slojeva. U ovom je slučaju vjerojatno riječ o sloju poravnavanja prijelaza

3 Ovom se prilikom zahvaljujemo obitelji Grce na dozvoli za provedbu istraživanja na njihovom posjedu i svojoj logističkoj pomoći koju su nam pružili prilikom radova. Na korisnim se informacijama zahvaljujemo dr. sc. Saši Potočnjaku te g. Jadranu Murtiću. U istraživanjima su sudjelovali voditeljica dr. sc. A. Konestra, zamjenica voditeljice N. Segvić, MsC, dipl. arheol., te članovi ekipe Paula Androić Gračanin, mag. arheol., i studenti Ines Ko-rošec i Luka Modrić (Sveučilište u Zadru).

Sl. 2 Položaj sondi na lokalitetu „Za Markovićem“ (izradili: N. Šegvić, A. Konestra)

Fig. 2 Test pits' positions at Za Markovićem site (made by N. Šegvić, A. Konestra)

između živca i strukture **SJ 014**. Ulomci ružičaste žbuke koji su uočeni u gornjim slojevima vjerojatno potječu upravo iz ovog sloja. U JZ kutu sonde uočen je **SJ 016**, koji nije do kraja istražen no po svemu sudeći riječ je o sloju urušenja koji se prostire uz ranije opisane strukture. Zanimljivo je napomenuti kako u S2 nije sa sigurnošću uočeno južno lice zida **SJ 007**, iako bi se jedan pravilni kameni blok koji je vidljiv unutar ukopa **SJ 021** mogao interpretirati kao dio njegova lica. Zbog toga nije posve jasan odnos spomenutog zida i struktura uočenih u S2.

S dužnom pažnjom navedenu situaciju mogli interpretirati kao ostatak zida/postamenta (**SJ 014**), odnosno njegova temelja ili najnižeg dijela, uz koji se prema jugu prostirala podnica čija je priprema **SJ 020**. Zapadno, **SJ 018** tvori strukturu koja je u nekoj vezi sa **SJ 014**, no kako je već navedeno, nije posve jasno o kojoj vrsti strukture je riječ (temelj, ispuna, zid?). Međutim, s obzirom da se sloj poravnavanja proteže i iznad **SJ 014**, to bi moglo upućivati da je on kasniji, ili da je **SJ 014** jednostavno dio sloja poravnavanja, koje je ovdje prislonjeno uz drugu strukturu, tj. **SJ 018**. Posljednja mogućnost jest ona prema kojoj su **SJ 014** i **SJ 018** istovjetna struktura, no **SJ 018** je spoliran.

Kronologija graditeljskih faza mogla bi biti datirana nalazom Gordijanova novca u **SJ 009** kao TAQ, no s obzirom da je **SJ 009** urušenje, teško je reći kada se ono točno zbilo, iako je razvidno je da se to dogodilo nakon Gordijanova vremena. Međutim, u nižim slojevima urušenja uočeno je više ulomaka keramike kasnoantičke datacije, što bi moglo biti indikativnije za datiranje napuštanja/naknadnog korištenja ovog prostora. Naime, u iskopanoj zemlji pronađen je i *nummus* čija se datacija smješta u 5. stoljeća (PN 22). U svakom slučaju nisu uočeni nalazi ranoantičke datacije. Svakako je najznačajniji nalaz PN 06, odnosno veća brončana (?) posuda (vrč?) koja je pronađena sekundarno ukopana u **SJ 009/011**. Jedna od mogućih interpretacija jest ona o recikliranju metalnih predmeta; naime predmet bi mogao biti sadržaj ostave jer su uz njega pronađeni i drugi ulomci metala, a unutar **SJ 012** i trag taljenja. Analiza PN06 zasigurno će rasvijetliti

neka od ovdje postavljenih pitanja. Osim navedenoga, u S2 pronađeni su i brojni ulomci stakla.

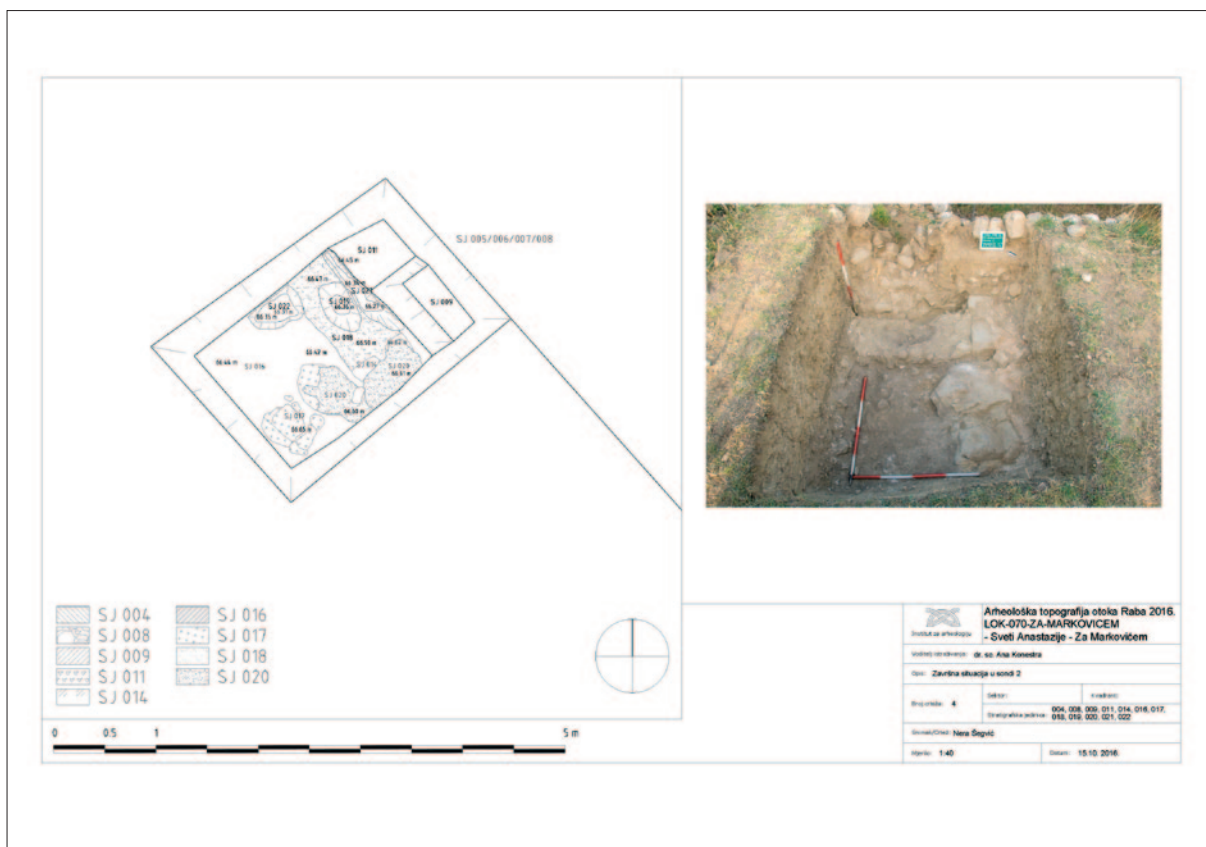
Probim je sondiranjem potvrđeno postojanje antičkih arheoloških slojeva, kao i prisutnost velikog broja keramičkih, ali i metalnih i staklenih nalaza. S obzirom na lokalizaciju i nalaze, mogli bismo pretpostaviti kako se na „Za Markovićem“ nalazio veći rimskodobni ruralni kompleks čije bismo protezanje za sad ograničili u odnosu na S2: južno na plato uz put, zapadno do crkve sv. Anastazija/e, sjeverno do protezanja STR 1 (**SJ 005-008**). Iako je na istoku nemoguće utvrditi granicu, strukture iz S2 zasigurno se protežu i u tom smjeru. Kronologija kompleksa za sad se ocrtava unutar razdoblja od 3. do 5./6. stoljeća, no tek će detaljnija analiza iskopanih nalaza omogućiti precizniju kronološku definiciju.

Ovim nalazima dobili smo potpuniju sliku naseljavanja ovog lokaliteta, a s obzirom na sličnu terensku situaciju, te nalaze na nizu drugih lokaliteta u Mundanijskom i Kamporskom polju, ali i u uz obale Barbata, mogli bismo pretpostaviti zamah ruralnoga naseljavanja unutar razdoblja koje smo definirali za lokalitet „Za Markovićem“.

Probno sondiranje na lokalitetu Pudarica (LOK. 77)

Lokalitet u uvali Pudarica smješta se sa sjeverne strane ceste koja je nekad imala funkciju pristupnog puta trajektnoj luci⁴ (Lipovac Vrkljan, Konestra 2015). Tijekom ovogodišnjih istraživanja usmjerili smo se na istraživanje i uklanjanje ostataka groba koji su se jasno očitavali u profilu recentnog građevinskog iskopa, kako bismo navedene zaštitili od daljnjeg propadanja. U tu je svrhu, iznad lokacije gdje su u profilu uočeni nalazi, otvorena sonda 1,5 x 1,5 m, orijentirana tako da joj jugoistočni profil leži na profilu bagerskoga iskopa. Po uklanjanju površinskog sloja **SJ 001** uočeni su slojevi urušenja grobne konstrukcije

4 Na lokalitet nas je upozorila kolegica Mia Rizner iz KO Rijeka, koja je uočila, unutar profila bagerskoga iskopa, arheološke indikatore koji su upućivali na postojanje destruiranoga groba. Zahvaljujemo g. Franji Štokiću na mogućnosti provedbe istraživanja na ovom području.

Sl. 3 Za Markovičem – završna situacija u sondi 2 (izradili: N. Šegvić, A. Konestra)

Fig. 3 Za Markovičem – Final situation in test pit 2 (made by N. Šegvić, A. Konestra)

(grumenje žbuke, kamenje, građevinska keramika – tegule i imbreksi) – **SJ 003, 005**. Međutim, u sjevernom kutu sonde uočen je još jedan sloj vrlo sličan **SJ 003**, također ukopan u tzv. pržinu – **SJ 002**. Riječ je o sloju **SJ 004** kojeg je moguće interpretirati kao još jedan grob posebice jer se proteže istom orijentacijom jug – sjever s minimalnim odklonom od kardinalnih točaka. Nakon uklanjanja **SJ 003** definiran je gornji sloj grobne zapune, **SJ 005**, kojeg tvore ulomci destruirane grobne konstrukcije, odnosno grumenje žbuke, ulomci tegula i imbreksa te pokoji kamen (sl. 4). Uklanjanjem ulomaka grobne strukture u zapuni Groba 1, tj. u **SJ 005**, uočen je sloj rahle tamnije zemlje, **SJ 006**, koji tvori drugu zapunu groba.

Daljnijim spuštanjem utvrđeni su skeletni ukopi više individua, od kojih je samo jedna pravilno položena u ispruženom položaju (**SJ 007**), dok su ostali položeni kao kosturnice (**SJ 008/009, SJ 010**) (sl. 5). Unutar grobnice mahom je riječ o dječjim ukopima, a u pojedinim slučajevima, npr. unutar **SJ 008/009**, uočene su i kosti koje bi mogle pripadati nedonoščadi, iako, po svoj prilici jedna kost – U17, pripada odrasloj osobi ili starijem djetetu.

Podnica groba **SJ 013** izrađena je od tegula položениh s krilcima prema dolje, a ispod njih postavljen je tanki sloj žbuke **SJ 015** (sl. 6). Tegule su istovjetne strukture/izrade, no na jednoj je prisutan radionički znak. Ustanovljeno je kako su zidovi grobne konstrukcije nastali nakon podnice grobnice (**SJ 011, 012**), oni se naslanjaju na rub tegula, a tek unutarnji zaglađeni sloj žbuke prelazi i preko tegula. Po svemu sudeći zidovi su izrađeni pomoću „šalunga” unutar kojeg je naslagano kamenje pričvršćeno i zapunjeno žbukom i šljunkom koje se pronalazi u većoj količini. Unutarnja strana žbuke **SJ 011/012** ima vidljive tragove zaglađivanja. S obzirom da prilikom iskopavanja

nije pronađen originalni pokrov groba, koji je destruiran još u antici uzastopnim ukapanjem, teško je rekonstruirati njegov prvotni izgled, no moguće je da se radilo ili o cijelim tegulama koje su tvorile strukturu sličnu podnici, ili o uloncima tegula uronjenima u žbuku.

Konkretni kronološki pokazatelji izrazito su malobrojni, pa osim *nummusa* koji je pronađen u izbačenoj zemlji, gotovo i nema drugih datacijskih elemenata. U zapuni je pronađeno mnogo ulomaka stakla, čija boja upućuje na kasnoantičku dataciju, a uz lubanju unutar kosturnice **SJ 008/009** pronađena je jantarna perla, vjerojatno u sekundarnom položaju, dok je unutar zapune pronađen i jedan željezni čavao. Način izgradnje grobne konstrukcije, te nedostatak odnosno malobrojnost grobnih priloga mogao bi upućivati kako je ovaj grob načinjen i korišten u kasnoj antici⁵, moguće u 5. stoljeće (Marušić 1973).

Terenski pregledi

Ovogodišnji terenski pregledi odvijali su se dijelom prije te dijelom tijekom i nakon probnih iskopavanja, a obuhvatili su Kamporsko i Mundanijsko polje, Kalifront i Lopar (tab. 1.). Utvrđeno je nekoliko novevidentiranih lokaliteta, dok su za pojedine poznate lokalitete utvrđene nove pojedinosti.

Tako je, u okolici LOK 81 – tzv. sv. Ciprijan utvrđeno zide koje se proteže sjeverno od ranije utvrđene apside crkve, a koje bi se, zbog površinskih nalaza, moglo datirati u istovjetni horizont.

Kasnoantičkom horizontu po svoj prilici pripada-

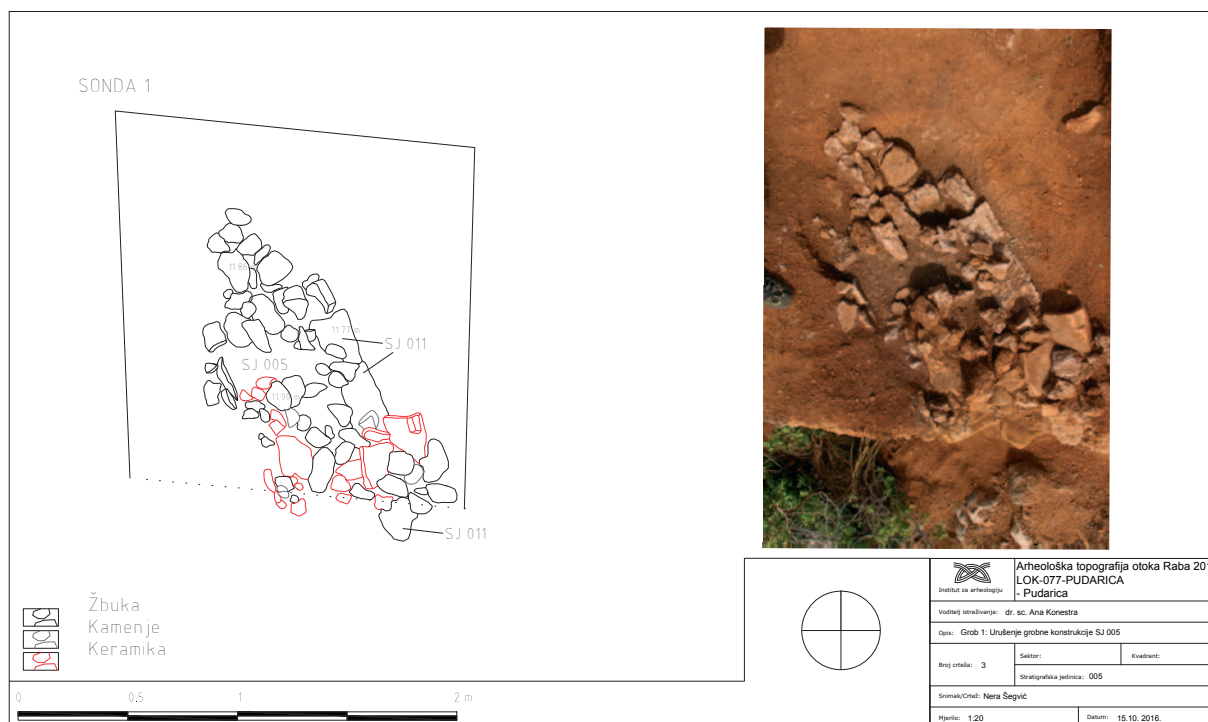
5 Na pomoći oko kronološkog smještaja te interpretacije analogija zahvaljujemo kolegici dr. sc. Zrinki Serventi.

BROJ LOKALITETA	TOPONIM/NAZIV	OKVIRNA DATACIJA
86	RAVNICE	Prapovijest
87	SVETI KRISTOFOR	Novi vijek?
88	KOD KUĆINE	Novi vijek?
89	OGRADE	Antika/kasna antika
90	GONAR rt Školjić	Antika/kasna antika
91	DERINE	Antika/kasna antika
92	CAPLACA/NAD MATUŠANI	Antika/kasna antika
93	BOLJFARI	Antika/kasna antika
94	TAFARIJE	Antika/kasna antika

Tab. 1 Reambulirani lokaliteti s utvrđenim ostacima struktura i nalazima

Tab. 1 Surveyed sites with remains of structures and finds

Sl. 4 Pudarica – urušena struktura Groba 1 (izradili: N. Šegvić, A. Konestra)

Fig. 4 Pudarica – collapsed structure of Grave 1 (made by N. Šegvić, A. Konestra)

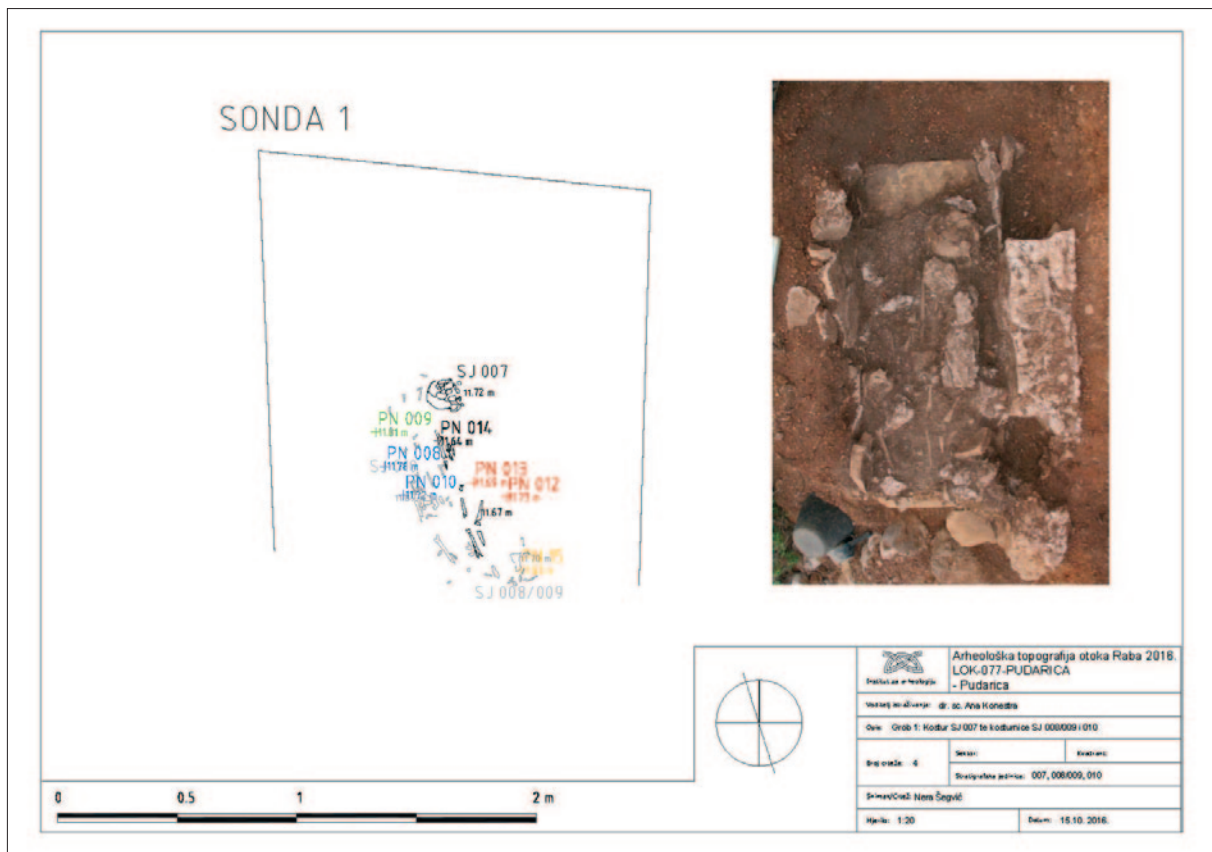
ju i strukture na lokalitetima Ograde (Supetarska draga, LOK-89), Derine (Dumičići, LOK-91), Nad Matušani/Coplaca (LOK-92), Boljfare (Kamporsko polje, LOK-93), Tafarije (Kamporsko polje, LOK-94). Većinu ovih lokaliteta karakteriziraju ostaci ziđa unutar recentnih gromača ili pak veća količina keramičkih nalaza (ulomci amfora, tegula i sl.) također unutar i na površini gromača. S obzirom da se ovi lokaliteti uglavnom nalaze unutar flišnih polja koja karakteriziraju unutrašnjost otoka, potencijalno smješteni uz trase (nekadašnjih) puteva, na temelju obrazaca koji su na terenu ustanovljeni, moguće je i njih dovesti u vezu s lokalitetom „Za Markovićem“. Dodatni argument toj tezi su i pokretni nalazi koji se slično datiraju.

Pregledom zone Ravnice na rtu Sorinj (LOK 86), koja je poznata iz literature te iz podataka dobivenih od kazivača, utvrđeno je sedam rastresitih kružnih gomila koje bi na temelju preliminarnog uvida mogle biti interpretirane kao destruirani tumuli. U neposrednoj blizini ovih struktura nalazi se i lokva, a cijeli plato Ravnice ka-

rakteriziraju suhozidi recentnije datacije te mošuni. Tragovi koji bi upućivali na ostatke kasnoantičkog lokaliteta nisu uočeni, a na cijelom području nisu uočeni niti pokretni nalazi iz istog vremena.

Na hrptu koji dijeli Mundanijsko i Kamporsko polje toponimom je obilježena pozicija Sv. Kristofor (LOK87), uz koju se u literaturi veže postojanje manjeg fortifikacijskog objekta (Budak 2006). Pregledom potencijalne lokacije na kojoj se nalaze ostaci građevine, a temeljem pronalaska isključivo krovnih žljebova, pretpostavljeno je kako se ipak radi o recentnijoj gradnji. Slična je situacija zabilježena i na položaju Kod Kućine na granici Banjola i Mundanija (LOK 88), gdje su utvrđeni ruševni zidovi, koji se nalaze u gustom travi, na jednoj od terasa koje se spuštaju prema dnu polja. Nije moguće utvrditi o kojoj vrsti građevine bi moglo biti riječ, no pretpostavljena je recentnija datacija.

Terenskim je pregledima utvrđeno i nekoliko pozicija s površinskim nalazima koje nije bilo moguće povezati uz potencijalne strukture, a donose se na tab. 2.

Sl. 5 Pudarica – ukopi u Grobu 1 (izradili: N. Šegvić, A. Konestra)

Fig. 5 Pudarica – inhumations in Grave 1 (made by N. Šegvić, A. Konestra)

Zaključak

Terenske aktivnosti provedene u sklopu projekta „Arheološka topografija otoka Raba”, u suradnji s vanjskim suradnicima, obogatile su spoznaje o novim, a također i one o ranije evidentiranim lokalitetima. Zbog bogatstva podataka valja posebno izdvojiti lokalitete na kojima su provedena sondiranja i istaknuti kasnoantičku dataciju za nalaze i strukture koji su tako utvrđeni. S obzirom da je i niz reambuliranih lokaliteta također moguće preliminarno datirati u to razdoblje, slika kasnoantičkoga ruralnoga

otočnoga pejzaža postaje sve kompleksnija. Daljnjim analizama u GISu te obradom pokretnih nalaza bit će moguće iznijeti detaljnija zapažanja kako o reambuliranim tako i o sondažno istraženim lokalitetima.

Tijekom 2016. g. osmišljeno je i sudjelovanje u Noći muzeja, u suradnji sa samostanom sv. Bernardina si-jenskog u Kamporu, a koje je provedeno početkom 2017. godine⁶ Riječ je o prezentaciji dijela nalaza koji se čuvaju u samostanskoj zbirci putem postera-legende, te kratkog predavanja o amforama iz navedene zbirke.

6 Program sudjelovanja na Noći muzeja proveden je u suradnji s kolegama Anitom Dugonjić i Pavlom Dugonjićem, kojima se ovom prilikom zahvaljujemo.

Sl. 6 Pudarica – dno i sačuvani zidovi Groba 1 (snimila: P. Androić Gračanin)

Fig. 6 Pudarica – bottom and preserved walls of Grave 1 (photo: P. Androić Gračanin)

BROJ POZICIJE	TOPONIM/NAZIV	OKVIRNA DATACIJA
44	MARKOVINE	?
45	MUNDANIJE - STARO GROBLJE	Novi vijek?
46	MIRAL	Antika
47	JUŽNO OD PAHLJINIĆA	Antika
48	SUŠIĆI	Antika/kasna antika

Tab. 2 Pozicije na kojima su utvrđeni nalazi

Tab. 2 Positions at which finds were established

Literatura

- Badurina, O., god. *Velika kamporska kronika*, Vol. 1, rukopis, Franjevački samostan sv. Eufemije, Kapor, Rab.
- Konestra, A., Mušič, B. 2016, *Terenski pregled i geofizička istraživanja u vrtu samostana benediktinki sv. Andrije u gradu Rabu (Projekt Tisućljeće rapskog benediktinstva)*, elaborat.
- Lipovac Vrkljan, G., Konestra, A. 2015, Projekt Arheološka topografija otoka Raba – rezultati terenskog pregleda na području grada Raba u 2014. godini i izložba Arheološka topografija: putovanje kroz prošlost Lopara, *Annales Instituti archaeologici*, Vol. XI, 128–132.
- Marušić, B. 1973, Novi nalazi kasnoantičkih kosturnih grobova u južnoj Istri i na otoku Cresu, *Histria Archaeologica*, Vol. IV, sv. 1, 60–78.
- Domijan, M. 2007, *Rab – grad umjetnosti*, Barbat, Zagreb.
- Mlacović, D. 2012, *Plemstvo i otok*, Leykam International, Zagreb.
- Mlacović, D. 2016, A painting of a Renaissancetown: how a source grew to be a prank. The case of seventeenth-century painting from St Anthony's in Rab, in: *Alla ricerca di un passato complesso. Contributi in onore di Gian Pietro Brogiolo per il suo settantesimo compleanno*, Chavarría Arnau A., Jurković M. (eds.), University of Zagreb - International Research Center for Late Antiquity and the Middle Ages, Zagreb-Motovun, 85–304.

Summary

Activities of the project "Archaeological topography of the island of Rab" in 2016 comprised a series of research undertakings aimed at outlining known sites and defining new ones through filed survey. As an active partner in the „Millenium of Rab's Benedictism“ project (Monastery of st. Andrew, Rab) together with Branko Mušič, PhD (University of Ljubljana), geophysical prospections of the Monastery's garden were carried out in hope to establish the archaeological potential of the area, known from various sources to have been the seat of the Bishop's palace, a church and perhaps other buildings and a graveyard. Results, difficult to interpret due to the multilayered architectonic history of the area, do show the presence of structures and debris layers in various zones of the garden.

Secondly, trial excavations have been carried out on two previously identified sites: Za Markovićem and Pudarica. In the first case, two test pits have been dug on two terraces located below and above a supposedly antique wall, today incorporated in a drywall terracing structure. In the 2nd pit a complex stratigraphy emerged, while finds seem to point to a Late Antique datation of the identified structures and probably of the visible wall. Similarly, the test pit at Pudarica, aimed at investigating and preserving a grave previously damaged by infrastructure excavations, has proven a Late Antique cemeterial activity in the area. Though the grave served as a child burial over a longer period of time, rare finds point to a later Roman date.

Finally, field surveys were carried out on numerous sites on the island, pointing to a complex rural settling in Late Antiquity, but survey also resulted with finds that identify potential sites from Prehistoric and post-Medieval times.

Both trial excavations and field surveys have enriched our knowledge on the Late Antique rural settlement pattern on the island, providing clearer dates and pointing to particular features that can guide future research.